

UNIVERZITET U TRAVNIKU
EDUKACIJSKI FAKULTET

**DRUGA MEĐUNARODNA
ZNANSTVENA KONFERENCIJA U
OBLASTI KNJIŽEVNOSTI I JEZIKA
ZBORNIK RADOVA**

TRAVNIK, 8. – 9. NOVEMBAR/STUDENI 2014.

ZBORNİK RADOVA
DRUGA MEĐUNARODNA ZNANSTVENA KONFERENCIJA
U OBLASTI KNJIŽEVNOSTI I JEZIKA

Organizator konferencije
Edukacijski fakultet Travnik

Izdavač
Univerzitet u Travniku, Edukacijski fakultet
Aleja konzula br. 5, 72270 Travnik, BiH
www.eft.ba

Za izdavača
Prof. dr. Rasim Dacić

Urednik
Prof. dr. Enver Kazaz

Redakcijski kolegij
Prof. dr. Enver Kazaz
Prof. dr. Zvonko Kovač
Prof. dr. Joanna Rekas
Prof. dr. Renate Hansen Kokoruš
Doc. dr. Edisa Gazetić
Dr. Nihad Selimović
Mr. sci. Dženan Kos

Biblioteka
Zbornici

Lektura
Mr. sci. Dženan Kos

Tehnička obrada
Mr. Maid Omerović

Dizajn korica
Aljo Delić

Štampa
FTS Print

Tiraž
200

ORGANIZACIONI ODBOR
DRUGE MEĐUNARODNE ZNANSTVENE KONFERENCIJE
U OBLASTI KNJIŽEVNOSTI I JEZIKA

DOC. DR. EDISA GAZETIĆ, *predsjednica*

Edukacijski fakultet
Univerzitet u Travniku

MR. SCI. DŽENAN KOS, *sekretar*

Edukacijski fakultet
Univerzitet u Travniku

DR. NIHAD SELIMOVIĆ, *član*

Edukacijski fakultet
Univerzitet u Travniku

PROF. DR. ENVER KAZAZ, *član*

Filozofski fakultet
Univerzitet u Sarajevu

PROF. DR. JOANNA REKAS, *član*

Adam Mickiewicz
University in Poznań

PROF. DR. ZVONKO KOVAČ, *član*

Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu

PROF. DR. RENATE HANSEN-KOKORUŠ, *član*

Institut für Slawistik
Karl-Franzens-Universität Graz

SADRŽAJ

Edin Pobrić	
<i>Glasovi mržnje i ljubavi u „Pismu iz 1920.“</i>	9
Enver Kazaz	
<i>Kritika mržnje i utopija ljubavi</i> <i>(Andrićevo „Pismo iz 1920.“ kao polifonijska narativna pozornica)</i>	21
Alma Skopljak	
<i>Drugi/a u sistemu ili Hronike političkih, institucionalnih i kulturoloških represija</i>	35
Amila Kahrović-Posavljak	
<i>Salomon Atijas: uprisutnjenje bezglasnih drugih</i>	49
Marija Mitrović	
<i>Tipovi stranaca u Andrićevom delu</i>	59
Dženan Kos i Kenan Riđić	
<i>Poetika ratne traume i „Pismo iz 1920.“ Ive Andrića</i>	71
Анна Алексиева	
<i>Травма, национален метаразказ и литературен канон</i>	79
Đivna Mrdeža Antonina	
<i>Semantika pripovijedanja u „Proklesoj avliji“ Ive Andrića</i>	97
Бојана Анђелић	
<i>Тужна судбина капетана великог трансатлантика Титаник</i>	113
Nermin Šušić	
<i>Traumatična iskustva Andrićevih likova u „Proklesoj avliji“</i>	123
Snežana Milojević	
<i>Traumatčno iskustvo Drugosti u romanu „Gospođica“ Ive Andrića</i>	139
Стојан М. Ђорђевић	
<i>Стигматизација и трагично страдање немоћног појединца у приповеци „Мара милосница“</i>	151
Marija Marić-Mitrović	
<i>Orijent i okcident u „Proklesoj avliji“ Ive Andrića: Granica kao mjesto razlike/susreta i preispisivanja identiteta</i>	173
Amela Bajrić	
<i>Snovi i trauma Mustafe Madžara</i>	187
Jelena Ratkov Kvočka	
<i>Lepota, dobrota i učenost u „Proklesoj avliji“ ili vizija sveta bez granica</i>	193
Melida Travančić	
<i>Diskurs moći i straha u „Priči o vezirovom slonu“</i>	205
Merza Tucaković	
<i>Prisutnost traume kao odlike nekih likova u djelu Ive Andrića</i>	211

Merjem Mujkanović <i>Balkanske traume Andrićevih likova</i>	217
Владимир Алексић <i>„Страх од Турака“ после Маричке битке</i>	227
Jovanka D. Denkova i Mahmut I. Čelik <i>Tramatična iskustva detinjstva u pričama za decu Iva Andrića i u nekim delima iz savremene makedonske književnosti za decu i mlade</i>	239
Lejla Ovčina <i>Metodički model nastavnog sata usmjeren na drugog i drugačijeg u Andrićevoj pripovijetki „Aska i vuk“</i>	253
Mahmut I. Čelik i Jovanka D. Denkova <i>Детинство у причама за децу Иво Андрића и у причама за децу код турских писаца у Републици Македонији</i>	267
Milena Mileva Blažić <i>Sistemska didaktika slovenske mladinske književnosti</i>	277
Amira Turbić-Hadžagić i Samra Hrnjica <i>Jezik/jezici u „Anikinim vremenima“</i>	289
Zrinka Čoralić i Mersina Šehić <i>(In)direktno izražavanje trauma putem jezika: emotivno uvođenje čitaoca u romanu „I“</i>	298
Naira Jusufović <i>Jezik i patologija identiteta</i>	311
Ozrenka Fišić i Ruža Tomić <i>Propitivanje etičkoga načela odgovornosti kroz biblioterapijsko iskustvo čitanja i izvedbeni performativ Andrićeve pripovijetke „Deca“</i>	317

Mahmut I. Ćelik (Štip)
Jovanka D.Denkova (Štip)
Faculty of Philology
University "Goce Delcev"
Štip, Macedonia

Детињство у причама за децу Иво Андрића и у причама за децу код турских писаца у Републици Македонији

Сажетак: У овом раду говори о Андрићевих приче за деце и приче за децу у турским писаца у Македонији. Иво Андрић заузима значајно место у развоју књижевности за децу. Поред писања књиге за децу, он се појављује као рецензент, пише песме и белешке из ликовне изложбе. У свом најпознатијем збирку кратких прича " деца " Изгледа да он у овим причама описује сам себе, његова сентименталност, морал и свој хуманост. Чак и у првим данима детињства у његовој души нема места за оне који злоупотребљавају и они који су морално слаби и немоћни. Чини се да све урезано у његовом уму није ослабила након толико година.

Турски приче за деце у Републици Македонији са сличним догађајима као и у причама Андрића. У причама Шукрија Рама, Неџатија Зекерија, Фахри Каја, Мустафа Карахасана итд. увек постоје лоши људи, при чему обавезно победу добре.

Кључне речи: Прича, Андрић, Рамо, Каја, Карахасан Зекерија, Улку.

1. Вовед

Во овој труд се изработува детството во расказите на Андрић и расказите за деца кај турските писатели во Република Македонија. Иво Андрић зазема значајно место во развојот на детската литература. Покрај пишување детска литература тој објавува и рецензија на книгите, песни и белешки од ликовни изложби. Во неговата најпозната збирка раскази "Деца" се чини дека се опишува самиот себеси, неговата сентименталност, моралност и човечност. И во раните детски денови во неговата душа немало место за оние кои злоставуваат, кои се морално слаби и немоќни. Се чини дека сето тоа врежано во неговиот ум не избледело и после толку години.

Турските детски раскази во Република Македонија се со слични случувања како и кај расказите на Андрић. Во расказите на Шукри Рамо, Неџати Зекирија, Фахри Каја, Мустафа Карахасан и др. Кај писателите за деца секогаш постојат добри и лоши луѓе, пришто, задолжително победуваат добрите т.е секогаш добива другарството.

Иво Андрић е единствен писател од бившите Републики кој е носител на Нобеловата награда за литература. Тоа признание го добил како резултат на високата уметничка вредност на неговото творештво. Воглавно пишувал раскази и романи. Во прво време пишувал поезија а потоа преминал на проза. Неговиот фонд на збирки е доста голем, најпрво пишувал литература за возрасни: Ехронито, Немири, Нови раскази,

Панорама, Мостот на Дрина и др. Меѓутоа има доста раскази напишани и за најмладите: *Деца, Книга, Прозорец, Прв пат на циркус, Прв и последен пат на сцена и др.*

Рамо добро го познава менталитетот на своите јунаци. Тој е типичен пример на автор, чијшто живот и работа минаа во знакот на обединувањето на општествено-политичката со книжевната активност. Шукри Рамо, целото свое поетско и прозно творештво го посвети на афирмацијата меѓу народите и етничките заедници во некогашната југословенска федерација. Тоа, очевидно се открива и во неговите раскази за деца, во кои идејната нишка се провлекува преку обработените теми и настани, а и низ устата на јунаците.

Мустафа Карахасан пак во својот Расказ „Другари“ напоменува дека не треба да забораваме дека секое дете е свет за себе, кој треба да се сфати, а особено од страна на просветните работници. Расказот „Децата кои ги кршеа клупите“, авторот го завршува со поука, велејќи: „Пријателството нè омекна сите, и мене, и нив... Ми станаа поблиски откако забележав солзи во нивните очи“.

Во расказите на Неџати Зекерија главниот јунак е Орхан. Тој се претвори во вистински симбол на дете, кое еднакво се сака од сите читатели, без разлика на нивната национална, верска или расна припадност. Неџати Зекерија во своите раскази „Децата од нашата улица“ покажува дека вистински сопственици на улицата се децата.

Расказите за деца на Фахри Каја се потпираат на неговите години на учителствувањето. Расказите се случуваат во училишни средини и во домови. Речиси сите јунаци се деца. Одвреме навреме се мешаат случки и настани од прошетки и игри на децата. Меѓу овие настани детето зазема клучно место; тоа или ќе се стопи во своите надежи или ќе зазеленее во иднината.

Во овие детски раскази раскажува за првите детски немири, за играта и необичните доживувања кои за децата на таа возраст претставуваат вистински откритија. За да го доловиме вистинското значење и вредност на неговата литература за деца ќе направиме една кратка анализа на неколку негови раскази кои оставиле најголем впечаток кај децата.

2. Детството во расказите на Андриќ

Во расказот *"Прв пат на циркус"* писателот ја споделува својата прва и најголема детска возбуда која што се случила додека бил ученик во трето одделение, кога за прв пат во неговиот град требало да има циркус. Со возбуда го гледал поставувањето на циркусот одејќи и враќајќи се од училиште. Неверојатен восхит се гледало во очите на децата. Од една страна радосен, а од друга страна загрижен дали родителите ќе го одведат на циркус или и овој пат ќе остане дома, го споделува своето чувство писателот. Но сепак, го поведоа и него. Неизмерна среќа, радост и восхит насираа во неговите детски очиња. Со возбуда ги следеше сите збиднувања на циркусот.

Во тој момент си мислеше дека постои и друг свет - совршен, понесен од целокупната еуфорија. Но и тоа имаше крај, циркусот заврши а тој малку возбуден а малку разочаран со солзи во очите тргна кон дома со своите родители, разочаран бидејќи се траеше толку кратко (Андриќ; 1935:3-6).

Секое младо дете по средба со циркусот добива желба за зголемен активитет т.е. добива желба за имитирање и креирање.

Во расказот *Книга* се гледа одговорноста и Детски страв. Овој страв не е страв што ги обзема луѓето во борбата за опстанок, натпревар за имот или подобар живот, ова е страв во чистата и безгрижна детска душа.

Почнувајќи со училиштето, оди во библиотека за да земе книга за читање како што бил редот во училиштето. Преплашен од односот на професорот ја зел книгата и ја однел дома. Меѓутоа не сакајќи ја оштетува книгата и тука започнува неговата агонија. Толку голем страв досега немал осетено бидејќи до крајот на полугодието требало да ја врати книгата.

Непроспиени ноќи и чувство на вина. Тоа го има само во чистата детска душа. Сепак на крајот успева да ја врати книгата без да се забележи дека е оштетена (Андриќ;1935:13-27) .

Во овој расказ писателот, чувството на страв најдобро го покажал во невините и чисти детски срца.

Во расказот „*Прозорец*„ повторно гледаме детската душа и љубовта на детски игри и неверојатни замисли во тие игри.

Игра со најдобриот другар од детството Мишко. Мишко го наговорува да ги искршат прозорите на баба Котовичка. Писателот се двоуми дали да го прифати тоа. Во еден момент сака, бидејќи бабата се однесувала многу лошо кон нив, а во друг момент се откажува, нешто одвнатре не му дозволува да го направи тоа.

Писателот е дете кое било воспитувано строго, патријархално, неговиот татко бил многу строг.

Но, доаѓа друга неволја. Мишко со стрела го крши нивниот прозорец додека тие вечераат, бидејќи писателот не се согласил да го скршат прозорецот на бабата. И тогаш тој бил истепан од неговиот татко иако не бил крив (Андриќ;1946:28-32).

Многу е битно воспитувањето на децата, во какво семејство и во каков дух се воспитувани. Тоа подоцна во животот е огледало на секој човек.

Основната тема на збирката "*Деца*" е сеќавањето на детството и неколку случки кои оставиле трага на неговиот целокупен живот. На самиот почеток пишува за детските денови, за едно болно случување, каде што и самиот писател е во таа група на деца, но не ја исполнува својата задача и го пушта детето Евреин, по што е исмејуван. Главниот лик (писателот) бил дете кое се разликувало од останатите на негова возраст. Ова дете е личност со висок морал, добродушен и хуман. Бил подготвен и на исмејување, но не сакал да биде свер како неговите другари.

И повторно детските игри и замисли во неуморните детски умови. Се планираат работи, а за последиците не се размислува. Така е и овој пат. Неговите другари Миле и Палика го наговараат да ги истепаат децата Евреи за нивниот најголем празник. И овој пат писателот не ја исполнува својата задача. Неговото чисто детско срце не може да го направи тоа. И ако подоцна го исмејуваат и навредуваат тој сепак останува надвор од таа нечесна работа (Андриќ;1935:33-39).

Основната порака на оваа негова збирка е дека човек треба да остане доследен на самиот себе во секоја смисла, па дури и кога таа доследност ќе треба да се плати со патење и одбивање во друштвото.

„Аска и волкот“ е еден од најинтересните раскази на писателот. Станува збор за овцата Аја и нејзиното јагненце Аска. Се чини најинтересно е тоа што на животните во расказот им дава човечки особини. Аска е мало и мило јагненце кое уште од раѓањето се разликува од другите останати. Аска сака да учи балет и мајка и го дозволува тоа. Меѓутоа таа има една непријатна средба со волкот, но Аска успева да го надмудри и волкот со својата вештина во играње балет (Андриќ;1960:39-47).

Кога на животните ќе им дадеме човечки особини тогаш се најинтересни за децата.

Автобиографскиот расказ „Прв и последен пат на сцена“ За прв пат во 3. клас гимназија писателот отишол во театар. Веднаш добил желба со другарите да направат своја претстава кога ќе се вратат на летниот распуст. Се подготвувале за театарската претстава и конечно започнала. Тој не успеал да се снајде најдобро на театарските даски, бил исмеан од селската публика.

Тој видел дека не е за театар, па продолжил со приредби со пеење, меѓутоа и таму не успеал и конечно, помалку разочаран решил да се повлече во публиката каде што му било местото. Писателот веќе се вклучува во различни уметности барајќи го своето вистинско задоволство (каде најдобро би се снашол), (Андриќ:1935:10-13).

„Првите чекори на патот во светот на книгата и литературата“ во овој дело писателот го раскажува како го пронајде својот интелектуален пат а тоа е светот на книгата. Уште во трети клас гимназија писателот почнал да чувствува голема жед кон книгите. Читал многу книги иако во тој временски период кои тешко ги наоѓал. Во сеќавање му останала една книжарница во Сараево, каде на излогот секојдневно ги гледал книгите, ги читал насловите, а не можел да ги има. Почнал да чувствува голема љубов кон книгите (Андриќ; 1935:10-13).

Во сите овие раскази Иво Андриќ навлегува во немирните и наивни детски души, од најраните детски дни па се до првите денови на младоста. Сите овие раскази носат реалност и автобиографска компонента. Сето ова го докажува местото на Иво Андриќ во светската литература, од мали и едноставни работи открива големи случувања кои допираат до срцата на читателите.

Расказите за деца на Андриќ се проткаени со чувствителност. Детска возбуда, радост, неизмерна среќа, но и чувство на страв, грижа на совест, разочарувања. Сите овие приказни се розови и бајковидни. Позитивните јунаци, каков што е и авторот, каква што е и тагираната детска публика, секогаш победуваат а тоа е поттик и поддршка за најмладите читатели да продолжат да постапуваат правилно. Но недостасува поттик и поддршка за лошите ликови во расказите, оние кои му задаваат проблеми на авторот/јунакот. Којашто група е поважна да биде развиена наместо занемарена или осудена во едно општество, особено во детското (во развој) општество. Карактери во движење е единствениот недостаток во расказите на Иво Андриќ.

3. Расказите за деца кај турските писатели во Република Македонија

Токму тоа е присутно кај расказите за деца од турските писатели. Различните тематски преокупации (војната во преден план) се причина во овие раскази да биде прикажан не толку розовиот детски свет. А тоа допринесува за постоење на карактери во движење. Па така има движење на карактери од негативно кон позитивно. Покрај ова Турските автори во детските раскази исто така ја праќаат универзалната порака на љубов, меѓусебно разбирање и почит.

И македонските и турските авторите дури автори од бившите Југословенски републики преку своите раскази ја насочуваат детската личност кон вистинските вредности во животот. А со тоа го засадуваат семето на едно морално здраво општество..

Како што истакнавме и претходно читајќи раскази за деца детето се наоѓа себе или се идентификува со позитивните јунаци, што станува дел од неговиот карактер во формирање. Турските детски раскази во Република Македонија се со слични случувања како и кај расказите на Андриќ. Во расказите на Шукри Рамо, Неџати Зекирија, Фахри Каја, Мустафа Карахасан и др. Писатели за деца секогаш постојат добри и лоши луѓе, при што, задолжително победуваат добрите.

Турски писатели за деца најприсутните ми се: Втората Светска Војна и повоената обнова на земјата (овие теми се присутни во расказите на Мустафа Карахасан, Шукри Рамо, Реџеп Мурат Бугарич и Нусрет ДишоУлку). Во истите раскази постојат и живи сведоштва, особено за тешката положба на Турците во Македонија за време на Втората Светска Војна. Притоа, овие раскази на директен или индиректен начин ја отсликуваат и политичката и општествената состојба во Македонија во текот на војната и првите години по истата. Турците во Република Македонија во овој поглед имаат мошне богато наследство (Piličkova,1989).

Во литературата за деца на турски јазик во Македонија евидентно е дека се објавени повеќе книги раскази кои содржински се богати, но се и доста кратки: „Тие претежно завршуваат со пораки како што се – меѓусебното разбирање и љубов, против исмејувањето на недостатоците на своите другари, против разните видови закани, почитување на старите, успех во училиштето, меѓусебно почитување во игрите итн. “(Друговац,1975:9).

Ако се задржиме на збирките раскази за деца „Другари“ од Мустафа Карахасан можеме да заклучиме дека сите 16 раскази тематски и содржински скоро се слични. Дејствијата се извршуваат од истите деца јунаци. Ако се има предвид времето и местото, како и социјалната положба на главниот јунак и годината на неговото раѓање, слободно можеме да кажеме дека авторот го прераскажува своето детство и тоа почнувајќи од 1920 година (токму во годината кога авторот е роден) сè до неговите први училишни денови. Аднан, главниот јунак на сите овие раскази се родил во времето кога таткото бил долго време надвор од земјата. Аднан припаѓа на турско семејство во кое имал четири постари сестри. Тој разонода наоѓа во играта. Неговите играчки за него се примарни. Откако му здодеат, Аднан пружа раце кон она што може да се дофати, а најчесто се служи со најсилното детско оружје - плачот. Во отсуство на таткото, неговите желби ги исполнува саканиот вујко. Меѓутоа, првите чекори на Аднан надвор од домот се мошне тешки, но и пријатни. Тој сретнува другарчиња кај кои не може да се наметне, туку мора да ги почитува правилата на детските игри, кога чувствува оти ја

губи поранешната сила. Тоа е природна законитост во детската игра, каде што од секое дете се бара почитување на општите правила.

Јунаците во расказите на Шукри Рамо целосно се дефинирани или како позитивни или како негативни ликови. Притоа авторот, се разбира, застанува на страната на позитивниот јунак, потенцирајќи ги неговите позитивни особини, а осудувајќи ги лошите особини кај негативниот јунак. Оваа особина на авторот покажува дека неговите раскази се пишувани со одредена цел“ (Hayber, 2001:69).

Особено се познати и омилените расказите за деца на Неџати Зекерија, кој на полето на прозата во литературата за деца на турски јазик постигна најголем дострел. Неџати Зекерија со своите збирки раскази *„Децата од нашата улица“* (1966), *„Децата од новата улица“* (1973), (Ѓурчинов, 1996:219).

Расказите во овие книги зборуваат за животот на децата, при што авторот преку својот главен јунак го прикажува детскиот живот, почнувајќи од првите чекори низ тесните скопски улици до завршувањето на основното училиште. Во сите нив се негува духот на заедништвото кај децата, кои не прават разлика на национална основа. Иако зборуваат на различни јазици, тоа не им пречи добро да се сложуваат, а во игрите да бидат единствени. Секој негов расказ е со почеток, расплет и крај, односно познати се местата и времето на одвивањето на настанот, како и главните јунаци. Неговите раскази имаат очекуван крај, кој не го збунува малиот читател.

Речиси сите настани во расказите на Неџати Зекерија се доведуваат на релацијата другарство – споделување, прва љубов, кои и ги мотивираат главните јунаци Орхан и Севил, своите постапки да ги насочуваат кон добрината и убавината во животот.

Во расказот *„Шишко“* од Фахри Каја, кој поради исмејување од неговите другари, го напушта училиштето, како и за одделни особености на децата, како што се лошите навики стекнати во семејството, кои во детската средина се неприфатливи, почитување на личноста на детето при игри, неприфатливите детски шеги, физичките недостатоци поради кои детето натажено ја напушта играта или училиштето. Детето се следи помеѓу домот и училиштето и назад. Одвреме навреме се мешаат случки и настани од прошетки и игри на децата. Истите настани се врзани со училиштето, образованието или воспитанието на децата. Јунаците на Фахри Каја се рано созреани ликови. Во расказите на Каја преовладуваат давањето совети на децата, од што произлегува впечатокот според кој авторот секогаш наметнува и свој заклучок (Hayber, 2001:203).

Детството во расказите кај **Нусрет Дишо Улку** обработува различни теми од детството и не претставуваат тематска целина.

Сите раскази се наменети за ученици и за животни. Еден таков расказ *„Жолчко“* е расказ за истоименото куче, омилено кај сите деца од улицата. Тоа е неразделно од играта на децата. Но со неговото стареење истото станува тремо и со изречени влакна. Водачот на децата од улицата Кеско за сè го обвинува Жолчко. Така се случува Кеско при затворање на поткивачкиот дуќан на неговиот татко да ја остави тавата земена од фурна во која се ведне Жолчко. Кеско го клоца толку силно што неговото квичење одекнува низ целата улица. Жолчко извесно време не се појавува. Потоа, кога се појавува Кеско му наредува на Келчо да му врзи тенекија за опашот. Жолчко тешко се движи и квичи уште потажно, зашто не може да ги храни своите мали кученца во една колиба.

Жолчко исчезнува. Децата попусто чекаат да им се врати на своите мали, кои, умираат од глад, што кај сите деца предизвикува длабока болка (Ибид, 2001:314).

И овој расказ е топол и поучен, кој децата ги учи оти е гревота да се биде безмилосен спрема животните.

Меѓу позначајните книги на некои од турските детски писатели во Република Македонија треба да ги спомнеме и следните раскази за деца: „Виножито“ (антологиски избор), „Довидување“ (1978) од Фахри Каја, „Деца“ (1964) од Хусејин Сулејман, „Седмоглавиот џин“ (1975) и „Другари“ (1965) од Мустафа Карахасан, „Црниот Исмет“ (1976) од Нусрет ДишоУлку, и „Малиот човек“ (1982) и „Цигара“ (1983) од Реџеп Мурат-Бугарич. Во сите овие раскази се зборува за животот на децата низ играта, другарството, првите детски тагувања, за училишниот живот, за детската радост и тага.

4. Заклучок

Сите горенаведени писатели преку свои раскази за деца покажуваат оти се зрели раскажувачи за деца, иако се забележува преголемата брзина во градењето на некои ликови и настани, при што доминираат изнасилениите и вештачки конструирани раскази над оние со потрајни вредности и пораки.

Моралната поука или порака преку расказите за деца треба да се ослободи од грубото прикажување на јунаците и настаните во црно-бели, односно добри-лоши јунаци, а без нивно внатрешно и психолошко продлабочување. Убедливоста на расказите за деца се значаен фактор и за тоа детето да стане активен чинител и субјект, а не објект во творештвото. Не само воспитувачите и педагозите, туку и писателите за деца треба енергично да се борат против грубиот дидактизам, штетен во процесот на формирањето на личноста на детето.

Childhood in the short stories of Andric and in the stories for children at Turkish writers in the Republic of Macedonia

Abstract

This paper talks about the childhood in the stories of Andric and stories for children in Turkish writers in R. Macedonia. Ivo Andric takes an important place in the development of children's literature. Besides writing books for children, he appears as a reviewer, writes songs and notes from art exhibitions. In his most famous collection of short stories "Children" seem to be describing himself, his sentimentality, morality and humanity. And in early childhood days in his soul there is no place for those who abuse those who are morally weak and powerless. It seems that all engraved in his mind not waned after so many years.

Turkish children's stories in Macedonia are with similar events and the stories of Andric. In the stories of Shukri Ramo, Nedzhati Zekerija, Fahri Kaya, Mustafa Karahasan etc. there are always good and bad people in it, and good always wins.

Key words: short story, Andric, Ramo, Kaja, Karahasan, Zekerija, Ulku.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Андриќ, И., (1970), *Раскази, НИП, Наша Книга*, Скопје.

2. Андриќ, И., (1981), *Деца, Просветно Дело*, Скопје.
3. Hayber, A., (2001), *Makedonya ve Kosova Türklerinin Edebiyatı*, İstanbul.
4. Kaya, F., (1990), *Yugoslavya Türk hikâyesi antolojisi, Birlik*, Üsküp.
5. Piličkova, S., (1989), *Sesler, no. 232*, Üsküp.
6. Ülker, Ç., (1998), *Makedonya Türk öyküsünde kimlik sorunu*, Ankara.
7. Друговац М., (1975), *Македонски писатели за деца*, Скопје.
8. Ѓурчинов, М., (1996), *Македонска книжевност*, Скопје.
9. Ѓурчинов, М., (1996), *Македонска книжевност*, Скопје.
10. Митрев, Д., (1951), *Две нови прозни збирки, „Современост“, број 5*, Скопје.
11. Хафиз, Н., (1985), *Традиција и развој књижевности Југословенских Турака, Стремљења, бр. 6*, Приштина.